

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

בהר בחוקותי תשפ"ג
פרקי אבות פרק ה' משנה א-ג
שנה ה' • גליון רמ"ו

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של תורת רבינו - נא להתקשר למספר: EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס: 1-718-705-8608

חדש!

אפשר לשמוע השיחה הנדפסת בנתיבות יושר של כל שבוע במספר: 1-718-559-6660

תוכן העניינים

בהו"ב תנש"א כי 'לי' הארץ - שלא ירגיש האדם קביעות בעוה"ז וההבדל בין לקיחה לתפיסה ברכוש

- ביאור ענין הגלות מחמת עון השמיטה ג
- מהות מצות השביעית והיובל - הידיעה כי לי הארץ ד
- הרגשת הקביעות לאדמה ולרכוש ה
- היסוד שהיה צריך להיות נשבע בכלל ישראל ו
- הברכה כדי שיוכלו לעמוד בנסיון של שנת השביעית ז
- המעלה במה שהשי"ת מעניש מידה כנגד מידה ז
- לא יוכל להתפרנס שלא כרצון הבורא ח
- פרנסה שלא על פי רצון השי"ת י
- לא יוכל לקחת לו הנאה שלא כרצון הבורא יב
- ביאור ענין הברכות שבפרשת בחוקותי יג
- הברכות של פרשת בחוקותי הם נס גגלה יד
- ההבדל בין תפיסה ללקיחה טז

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

בהו"ב תנש"א

כי 'לוי' הארץ - שלא ירגיש האדם קביעות בעוה"ז וההבדל בין לקיחה לתפיסה ברכוש

ביאור ענין הגלות מחמת עון
השמיטה

אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה (ויקרא כו, לד-לה).

בפסוקים אלו מבואר בכמה וכמה לשונות, שבארץ ישראל תהיה שממה, בשבעים שנות הגלות, תשבות הארץ. ואז תרצה על מה שלא שמרו שמיטה. היינו שבכל ימי הגלות תשבות הארץ על מה שלא שבתה הארץ בעת שישבתם עליה.

מלשון הפסוק במה שנאמר 'אז תרצה הארץ', משמע שהארץ תתרצה 'את שבתותיה' על שנות השמיטה שלא שבתו בה. ונאמר עוד 'אז תשבת הארץ', שהארץ תנוח, 'והרצת את שבתותיה'. ואז יתרכו את שנות השמיטה שלא שמרה הארץ.

ויש להבין מהו הכוונה שהארץ תתרצה על מה שלא שבתה, שמשמע מזה שארץ ישראל יש לה מענות על בני ישראל על מה שלא שמרו שמיטה, וארץ ישראל תחזיר לעצמה את שבועים השנה האלו. האם הארץ היא זו שמקפידה, האם הארץ תתרצה על יד זה שבני ישראל יצאו לגלות. האם חטאו ישראל לארץ, שהארץ צריכה להתרצות.

ומפרש רש"י 'אז תרצה - תפיים את כעס המקום, שכעס על שמיטותיה'. היינו שצריכים לרצות את כעס השי"ת מה שכעס על מה שלא שמרו את השמיטה. ועל ידי השביתה בשנות הגלות 'והרצת למלך את שבתותיה', שהפיוס תהיה להשי"ת ולא לארץ.

ומפרש רש"י ששבעים שנה של גלות בכל הן היו כנגד שבעים שנות השמיטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום במשך ארבע מאות ושלושים שנה. וכמו שמאריך רש"י החשבונות של כל שנות השמיטה והיובל שלא

מהות מצות השביעית והיובל -
הידיעה כי לי הארץ

והביאור בזה הוא, שבפרשת בהר
נאמרה מצות השמיטה,

'ושבתה הארץ שבת לה' (ויקרא כה, ב).
ולאחר מכן נאמרה פרשת היובל.
שבשנת היובל יש מצוה אחת שאסור
לעבוד בשדה בכל שנת היובל. ומלבד
דין זה יש בשנת היובל עוד דינים,
שבשנת היובל שבים העבדים
לבעליהם והקרקות חוזרות לאלו
שמכרו אותם.

ונאמר במצות היובל (ויקרא כה, כג),
'והארץ לא תמכר לצמיתות
כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם
עמדי'. ובה יש לאו שאסור למכור
בארץ ישראל בזמן שהיובל נוהג שדה
לצמיתות, כי הארץ היא של השי"ת,
והוא הבעל הבית.

מבואר בזה, שכונת מצות שמיטה
ויובל הוא, שעל אף שבני
ישראל ירשו את ארץ ישראל, וארץ
ישראל שייכת לכלל ישראל, וכל אחד
מבאי הארץ קיבל חלקו בארץ ישראל.
אך רצון השי"ת היה, שגם כשישבו
בני ישראל בארץ ישראל ירגישו את
ההרגשה של 'כי גרים ותושבים אתם
עמדי', 'כי לי הארץ'. שלא ירגיש
האדם קביעות בעולם הזה, 'ער זאל

שבתו ישראל בארץ ישראל, שהיה זה
שבעים שנה שלא קיימו שמיטה ויובל
כראוי, ועל זה באו שבעים שנות
הגלות בכל כדי לפיים כעסו של
השי"ת.

אך צריכים להתבונן בענין זה,
'לאמיר זעהן וואס דאס מיינט',
מהו הקפידה בזה שהגלות באה
מחמת אי שמירת השמיטה, הלא
בכל ספרי הנביאים, בישעיה וירמיה
ושאר ספרי הנביאים מבואר,
שהנביאי הוכיחו את בני ישראל
בדברי תוכחה שאם לא ישובו
בתשובה תבוא עליהם גלות. ואמרו
בגמרא (יומא ט:), שבית המקדש
הראשון נחרב על מה שחטאו
בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות
דמים.

אמנם בפסוקים אלו אנו מוצאים
ענין אחר, שמעם הגלות
היתה על מה שלא שמרו שמיטה,
ולא נזכר שהגלות תהיה מחמת
עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות
דמים. ואנו רואים שהחשבון של
שבעים שנות גלות בכל היו כנגד
שבעים השנה שלא שמרו שמיטה,
ולא כנגד מה שחטאו בעבודה זרה
גילוי עריות ושפיכות דמים. ויש להבין
הענין.

ירגיש האדם שכל קביעותו ורכושו הוא בעולם הזה.

אף שזהו רכוש של קדושה, וכל הנהגת רכושו הוא מתוך קדושה, אעפ"כ חששה התורה שהאדם לא ימשך אחריה, שלא יהיה קביעותו כל ימי חייו ברכושו בעולם הזה, כי האדם צריך לדעת שרכושו בעולם הזה אינו אלא בדרך עראי.

לכן נתנה התורה מצות שמיטין ויובלות, שבשנה השביעית ישמיט את שדהו. ובנוסף ציוותה התורה 'והארץ לא תמכר לצמיתות'.

זהו מה שנאמר בתוכחה, שהתוכחה באה על מה שבני ישראל לא שמרו שביעית ויובל כראוי, והיינו שעברו על מצות השמיטה, ועל ידי כן נעשו קבועים ברכושם, שלא רצו לוותר על זה שלא לעבוד שנה שלימה בשדה, לפי שהרגישו שהשדה היא 'שלנו', ולמה אפסיד עבודת של שנה שלימה בשדה, מאחר שהנני בעל הבית על השדה.

בני ישראל נהגו באיזה קולא בשנת השביעית, ובתורה לא נתפרש באיזה ענין לא שבתו, אבל היה צד קולא בשנת השביעית, ועל ידי כן בטלה כוונת התורה שהאדם לא

נישט שפיהרען צו פיהל קביעות אויף די וועלט'.

גם כשנמצאים בארץ ישראל שהוא מקום המקודש, ואין זה קרקע בעלמא כמו בחוץ לארץ שרוכשים כרמים ושדות. כל הנהגת היהודי בארץ ישראל כשהיה לו שדה וכרם היתה מתוך קדושה, שכשהשדה נתנה יכולה היו מפרישים לקט שכחה ופיאה בשדה, והיו מפרישים מהפירות תרומות ומעשרות.

נמצא, שכל הבעלות של האדם בשדהו בפירות היתה מוקפת בקדושה. אף על פי כן, למרות כל הקדושה הזו, ציוותה התורה שבמשך שנה שלימה ישבות האדם ממלאכתו.

הרגשת הקביעות לאדמה ולרכוש

הענין בזה הוא כענין מה שנאמר 'והארץ לא תמכר לצמיתות'. שיש לאו שלא למכור שדה בארץ ישראל לנצח, לפי שהאדם איננו בעל הבית למכור את שדהו, כי השדה חוזרת ביוכל. וטעם המצוה היא כדי שיכנס בליבו של האדם, 'ס'זאל איינגעפלאנצט ווערען אין דער מענטש די ידיעה', 'כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי', שלא

אדורך צופאלען אין עבודה זרה גילוי עריות און שפיכות דמים. דאס היטען פון שמיטה דאס וואלט געווען א שמירה אויף נישט אדורך צופאלען אין עבודה זרה גילוי עריות און שפיכות דמים".

היסוד שהיה צריך להיות נטבע בכלל ישראל

הנראה מענין זה, שאילו היו בני ישראל שומרים מצות שביעית, היו באים לידיעה והכרה של 'כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי'. כי על ידי שמירת מצות שמיטה ויובל, היה נטבע בכלל ישראל היסוד של 'כי גרים ותושבים אתם עמדי'. שהאדם אינו כי אם גר בעולם הזה, ואינו קבוע בעולם הזה, ואז לא היו באים לידי עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

על ידי זה שהאדם מרגיש 'קבוע' בעולם הזה, ומרגיש 'קבוע' ברכושו, נשכחת הימנו כל הענין שבבוא העת יצטרך לתת דין וחשבון, ונשכחת ממנו שנמצאים בעולם הזה רק בדרך עראי, ולכן לא ילך לחפש ליהנות מכל החמדות והתאוות באותם השנים שיש לו לחיות בעולם הזה.

אך כשיסודות אלו נשכחים מהאדם, על ידי כן עלול הוא

ירגיש קביעות ברכושו, ושלא ירגיש קביעות כמצבו בעולם הזה.

"ווייזט אויס, אז אידען וואלמען געהיטען שמיטה, די ידיעה פון 'כי לי הארץ', און די ידיעה פון 'כי גרים ותושבים אתם עמדי', דורך דער היטען פון שמיטין ויובלות, וועלט נטבע געווארען אין דעם כלל ישראל 'כי גרים ותושבים אתם עמדי', אז א מענטש איז נישט מער ווי א גר אויף די וועלט, ער איז נישט קיין קבוע אויף די וועלט. עס ווייזט אויס, אז עס וואלט נישט ציגעברענגט צו קיין עבודה זרה גילוי עריות און שפיכות דמים".

"דאס וואס א מענטש שפיהרט זיך קבוע אויף די וועלט, ער שפיהרט זיך קבוע אין זיין פארמעגען, ער פארגעסט אביסל דער גאנצער ענין, דער דין וחשבון וואס דער מענטש וועט דארפען אפגעבען, ער פארגעסט ער איז נישטא אויף די וועלט נאר בדרך עראי, ער זאל נישט זוכען אויסצוניצען אלע חמדות און תאוות אין די עטליכע יאהרען וואס ער האט צו לעבען אויף די וועלט"

"אז א מענטש פארגעסט די יסודות, איז א מענטש עלול

נאכל בשנה השביעית, התשובה של השי"ת היא שיתן להם ברכה מיוחדת שהתבואה של השנה השישית תספיק להם לשלוש שנים. ובשנת היובל תספיק להם תבואה זו לארבעה שנים, לפי ששנת היובל היא שנה לאחר שנת השמיטה, וגם בשנת היובל אין עובדים.

נמצא, שהתבואה של השנה השישית תספיק לשנה השישית ולשנת השביעית ולשנת היובל, עד לשנה התשיעית כשיגדל התבואה של השנה החדשה. זהו ענין שעל פי דרך הטבע לא יתכן, ובני ישראל נודקו לברכה מיוחדת.

היוצא מזה, שהנסיון לא לעבוד בשביעית היא נסיון גדול, כי יש נסיון גדול לעבוד בשדה בשנת השביעית.

התורה מלמדנו כך, 'לערענט אונז די תורה אזוי', שגלות בבל נמשכה במשך שבעים שנה, ושבעים שנות הגלות פייסה את כביכול, והיה זה מידה כנגד מידה.

המעלה במה שהשי"ת מעניש
מידה כנגד מידה

המעם מה שהעונשים שהשי"ת מעניש את ישראל הם במידה כנגד מידה, כי יש בזה מעלה

להיכשל גם בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

נמצא, ששמירת מצות שמיטה היתה השמירה שלא יכשלו בכל העבירות של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

הברכה כדי שיוכלו לעמוד בנסיון של שנת השביעית

במעם הדבר מה שהאדם אינו שומר מצות שביעית, זהו מחמת המחשבה שעל פי דרך הטבע אם לא יעבוד במשך שנה שלימה בשדהו, קודם כל הוא עומד להפסיד כך וכך. ובנוסף, אם לא יזרע את שדהו, מה יאכל. שכשיגיע שנת השביעית לא יהיה לו מה לאכול. וגם בתחילת השנה השמינית לא יהיה לו מה לאכול מאחר שלא עבד בשנה השביעית.

ענין זה מפורש בפסוק (ויקרא כא, ט), שיישאלו שאלה זו: וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וזהו שאלה שיש סברה טובה לשאול אותה, 'ס'איז אַ נארמאלע שאלה'.

על שאלה זו נאמר (שם כא), וצויתני את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלש השנים. על שאלת 'וכי תאמרו מה

על זה אומרת לנו התורה, שפרנסה זו לא תגיע לידינו, 'זאגט אונז די תורה אזוי, זאלסט וויסען אז ס'וועט נישט קומען'. אם רצון השי"ת הוא שבשנת השביעית הפרנסה לא תהיה על ידי עבודת השדות, מאחר שזהו רצון השי"ת, הרי שזהו גזירה שאכן לא יתפרנסו באופן זה.

אך במשך הרבה שנים עבדו בני ישראל בשדותיהם בארץ ישראל גם בשנת השביעית, ובשנה זו גדלו הפירות והיה להם פרנסה. ראייה לדבר שבני ישראל התפרנסו על ידי עבודתם בשנת השמיטה, כי אילו לא היו מתפרנסים בשנה השביעית, לא היו עובדים בשנת השמיטה שלאחריו.

מה שהמשיכו לא לקיים מצות שמיטה, זהו ראייה שכשעברו בשנת השביעית הרוויחו הרבה ממון והיה להם פרנסה על ידי עבודתם בשנת השביעית. וכך היה בשמיטה שלאחריו, וגם בשמיטה הס"ח והס"ט הרוויחו ובאו לידי פרנסה.

ועל זה אומרת לנו התורה, 'זאגט אונז די תורה אזוי, בני ישראל דימו שפרנסתם תהיה על ידי העבודה בשנת השביעית, 'דו רעדטס זיך איין אז דו מאכסט פרנסה, אך מאחר שרצון השי"ת שבשנת

מיוחדת, כי היא סימן לאדם שידע לשוב על חטאו על ידי מה שיתבונן בשורש הצרות.

מחמת זה שהעונש ניתנת באופן של 'מידה כנגד מידה', נותנים בזה דרך ונתיב לאדם שיוכל לשוב בתשובה, לעזוב את מה שגרם לכל הצרות, את הסיבה של העונש, כדי שיוכל למצוא את החטא, כי החטא הזה הביא את העונשים.

לא יוכל להתפרנס שלא כרצון הבורא

מעלה נוספת נקודה יש במה שהשי"ת מעניש בדרך של מידה כנגד מידה. שבני ישראל עבדו בשנת השמיטה בשדותיהם, ובוה אמרו שלא יוכלו להתפרנס ללא שיעבדו גם בשנת השביעית. והתורה מלמדנו, שמה שהכין השי"ת שהחלק הזה ממה שחשבו ורצו להתפרנס בשנה השביעית לא תגיע על ידי עבודתם בשדה בשנת השביעית, 'דאס וואס איז אויסגערעכענט מצד הקב"ה דער חלק הפרנסה וואס ס'וועט נישט אריין קומען מיט די דרכים וואס דו מיינסט און דו ווילסט, דער חלק הפרנסה פון די שמיטה יאהרען וויל דער אייבערשטער ס'זאל נישט אריין קומען'

ישראל מקיימים מעצמם את רצון השי"ת, אזי זוכים בשנת השביעית לברכת 'וצויתי את ברכתי', שיזכו לברכה בכל השנים.

אך אם בני ישראל לא יסמכו על השי"ת, ויחשבו שהם יותר חכמים, 'און זיי וועלען קלוגער זיין', ויעבדו בשדותיהם בשנת השביעית כדי שיגדלו פירות ותבואה בשנת השביעית, הרי שמן השמים לא יעכבו על ידם, אבל ידעו שלא ירוויחו מאומה על ידי זה, כי השנים שהשדות אינם צריכים לגדל פירות ותבואה לא יגדלו. אבל מה שלא יגדלו השדות תהיה מתוך גלות וצרות, ולא מתוך ברכות.

זה מה שנאמר בפסוקים לאחר שפירש הפסוק כל הצרות שיבואו על בני ישראל בשנות הגלות, נאמר (ויקרא כו, לג), 'ואתכם אזרה בגוים', שהשי"ת יגרש את בני ישראל ויפזרם בין כל האומות, 'והריקותי אחריכם חרב', שהחרב ירדוף אחר בני ישראל בכל המקומות, שיהיו צרות ואנמיסמיטזיעם ורשעות הגויים, 'והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה', שארץ ישראל יהיה נחרב.

'אז', כשישהו בני ישראל בגלות, 'תרצה הארץ את שבתותיה', על ידי כן יתפיים השי"ת ותתבטל

השביעית לא תהיה פרנסתם מהשדה, הרי שלא תהיה פרנסתם באופן זה.

רצון השי"ת הוא, שלאחר שעבדו ששה שנים ישבתו בשנה השביעית, ואיך יחיו בשנה השביעית, על ידי 'וצויתי את ברכתי'. ואם ישנה האדם ויעבוד בשנה השביעית, אזי לא יהיה לו 'וצויתי את ברכתי', לפי שהוא יעבוד בעצמו בשדה ויגדל הפירות, אבל השנים שרצון השי"ת היא שלא יגדלו בהם הפירות, ואז יהיו שנים שבהם לא יגדלו פירות, ובשנים אלו לא יגדלו הפירות והתבואה בשדות, וזה יבוא לא מחמת ברכה אלא מחמת ההיפך, בגלל קללה.

לאחר שיעברו כמה מאות שנה שישבו בני ישראל בארץ ישראל, יעשה השי"ת שבכל השנים ההם לא יגדלו פירות, ואותכם יגרשו לגלות, ויבואו על ישראל כל הצרות שנאמרו בתוכחה בגלות, ובשנים אלו לא יגדלו פירות ותבואה בארץ ישראל.

מאחר שרצון השי"ת היא שלא יגדלו פירות ותבואה בשנת השביעית בארץ ישראל, כוודאי שתתקיים רצון השי"ת שלא יגדלו פירות ותבואה בשנת השביעית בארץ ישראל. אבל החילוק הוא, שאם בני

אויביכם, שבני ישראל יהיו מפוזרים
בין כל העמים בגלות.

לימוד זה מלמדת אותנו התורה,
'דאם לערענט אונז די
תורה, כיצד ינהג עמהם השי"ת
במידה כנגד מידה.

פרנסה שלא על פי רצון השי"ת

לפעמים יש, שהאדם רוצה להגיע
לפרנסה על פי
חשבונותיו, אף שחשבונות אלו הם
כנגד התורה. בתחילה נדמה לו שהוא
מצליח בדבר זה, שכן הוא הנהגת
השגחת הבורא בעולם, 'ס'דאכט זיך
איהם, ס'פיהרט זיך אזוי בהשגחה, די
השגחה לאזט אזוי פיהרען, ונדמה לו
שהוא מצליח בעניו.

לדוגמא, אחד רוצה לפתוח את
הספאָר בשבת, ורואה
איך שהוא מרוויח ממון בשבת
הראשונה שהוא פתוח בשבת. ורואה
איך שמגיעים קאסמעמערס והוא
מרוויח יפה. כן הוא בשבת השניה,
ובמשך שנים רבות הוא פותח את
חנותו בשבת, 'האלט ער דעם ספאָר
אפען שבת'.

אך בשמים עושים את החשבון,
כמה הרוויח בכל שבת,
שבמשך עשרים שנה היתה חנותו
פתוחה בשבת, כמה הרוויח בכל

חרון אף של השי"ת, 'כל ימי השמה',
על ידי כל השנים שארץ ישראל
תהיה שממה ולא תתן פירותיה. ואם
כן איזה ריווח היה לכם מכל השנים
שעבדתם בשביעית, מאחר ש'ואתם
בארץ אויביכם, שתשהו בארץ
האויב, ואם כן איזה רווח יהיה לכם
ממה שלא תשמרו שמיטה, שכן
לבסוף תשבות הארץ בשנים הללו,
'או תשבות הארץ והרצת את
שבתותיה'.

והיכן יהיו בני ישראל, 'ואתם
בארץ אויביכם, שתעמדו
בארץ אויביכם בפני כמה וכמה צרות,
והלא הייתם יכולים לשמור שמיטה
כשאתם נמצאים בארץ ישראל וזוכים
לברכה, והייתם יכולים לשמור בכל
השנים את השמיטה מתוך ברכה,
ולא היה חסר לכם אז מאומה.
אדרבה, בשנה זו הייתם יכולים לנוח
מעמלכם, והייתם מוקפים בשנה זו
בברכות כשאתם נמצאים בארץ
ישראל.

אך מאחר שלא נהגתם באופן זה,
תשבות ארץ ישראל בשנים
אלו, 'ארץ ישראל וועט זיך אנעמען
איהרס', ששבעים שנות השמיטה
שלא שמרו, השנים הללו חזרו שלא
גדל בהם בשדות, 'די זיבעציג
שמיטות וועט זיך ארץ ישראל
אפנעמען', אבל 'ואתם בארץ

מי יודע על איזה צרות, אם שיתפסו אותו על איזה ענין ואז ישב בבית האסורים, ואת כל כספו יצטרך להוציא עבור לוערם כדי להוציאו מבית האסורים, וכל אותם הכספים שהרוויח על ידי עבודתו בשבת, כסף זה ילך עבור לוערם כדי להוציאו מבית האסורים. הוא ישב בבית האסורים, וכספו ורכושו יוציא על לוערם כדי להוציאו משם.

אילו היה שומר את השבת ולא היה מרוויח ממון בשבת, הרי שלעולם לא היה נתפס לשבת בבית האסורים. אמנם את הכסף שנגזר עליו שלא ירוויח לא היה לו, אבל במקום הכסף היה זוכה לברכה, והיה אדם בן חורין שלא היה יושב מעולם בית האסורים.

כך הוא בכל החשבונות. האדם עושה מסחר ולוקח ריבית או שהוא מרמה את הבריות או שגונב ומשקר, והוא רואה איך שמצליח במסחרו, שהשקרים והגניבות מצליחים, שכן מן השמים נותנים לאדם להרוויח באופן זה. אך ידע נאמנה שאפילו פרוטה אחת לא ירוויח על ידי השקרים והגניבות, קיין פעני וועסטו נישט פארדינען פון די שקרים און פון די גניבות, אלא שאם היה מתנהג כרצון הבורא, היה זוכה

השבתות האלו, אם בשבתות אלו הרוויח מאות אלפי דאלארען, והיה נדמה לו שהוא מרוויח ממון, 'ס'גייט איהם, אך זהו טעות גדול, כי מה שמן השמים נקבע שלא ירוויח בשבת ממסחרו, 'דאס וואס איז אויסגערעכנט אין הימעל אז שבת זאלסטו נישט פארדינען קיין געלט', ממון זה לא ירוויח.

אם היה שומר שבת במשך כל השנים האלו, והיה עובד שש ימים בשבוע וביום השביעי היה נח מעבודתו, אזי היה זוכה בברכת השבת, ולא היה מחסור בפרנסתו, והיה לו פרנסה לשבוע זה, וגם היה לו כדי פרנסתו במשך השנה, כי הברכה היתה שורה אצלו, 'די ברכה וואלט געקומען'.

אבל מאחר שרצה להתחכם, שרצה לראות ממון ולא ברכות, 'דו האסט געוואלט זעהן געלט נישט קיין ברכות, ולא סמך על ברכתו של השי"ת, לפי שביקש לראות מזומנים, 'דו האסט געוואלט זעהן קעש', ואכן מן השמים נתנו לו שיזכה במזומן, אבל האמת שטעה טעות גדולה, ומי יודע מחמת איזה צרות יפסיד את כל כספו, 'ווער ווייסט אויף וואס פאר א צרות דאס געלט וועט זיך אויסלאזען'.

זהו הענין במה שהשי"ת יעניש את בני ישראל במידה כנגד מידה, שהלכו בגלות שבעים שנה, כנגד שבעים השנה שלא שבתה הארץ בשביעית וכיובל בארץ ישראל.

לא יוכל לקחת לו הנאה שלא כרצון הבורא

"דער ענין איז דא בכל מבוא און אין אלע דרכים וואס א מענטש זוכט און זעהט נהנה צו זיין, מצליח צו זיין מיט דרכים כנגד התורה. איז אין הימעל איז דא א פונקטלאכער חשבון. דאס וואס דו דארפסט נישט האבען וועסטו נישט האבען."

"אויב די וועסט עם האבען בדרך התורה, וועט עם גיין געפאהרט מיט 'וצוית את ברכת'. אויב דו וועסט עם נישט האבען ווייל מ'וועט עם פון דיר צונעמען, דו האסט עם געכאפט, דו האסט עם צוגעכאפט נגד רצון ה', האבען וועסטו עם נישט, דו וועסט עם נישט האבען, מ'וועט עם פון דיר צונעמען, אבער מ'וועט עם פון דיר צונעמען מיט קללות און מיט גלות. נישט סתם וועט מען עם פון דיר צונעמען, מיט קללות און מיט צרות וועט מען עם פון דיר צונעמען."

ל'וצוית את ברכת', ופרנסתו לא היה חסר לו.

אך מאחר שהוא איננו חפץ בברכה, לפי שאין לו ביטחון בהשי"ת, והאמונה והביטחון בברכת ה' אין לו, והוא רוצה רק קעש, ורוצה לראות כסף מזומן, שאע"פ ש'וצוית את ברכת' הוא דבר נפלא, אבל זהו דבר טוב כדי לשמוע בשבת בקריאת התורה, אבל כשצריכים לפרנסה, הוא סבור שאין די ב'וצוית את ברכת', אלא רוצים לקבל כסף מזומן, 'גרינע דאלארען וויל מען האבען'.

על זה אמרה תורה, אם האדם רוצה מזומנים, 'זאגט די תורה, אז מ'ויל האבען גרינע דאלארען', ואילו במה שנאמר 'וצוית את ברכת' אינו מאמין כל כך, 'ביסטו א שוואכער מאמין', הרי שבמקום הברכה יתנו לו מזומנים, אבל ידע שלא יועיל בזה מאומה על ידי כל חשבונותיו, כי המזומנים שלו יכלו בקללה, 'די גרינע דאלארען וועלען זיך אויסלאזען מיט קללות', וכל דאלער שלקח האדם לעצמו שלא כדין ושלא כרצון ה', תלקח ממנו הדאלער על ידי קללות, 'יעדער דאלער וואס דו האסט גענומען שלא כדין און שלא כרצון ה', דער דאלער וועט פון דיר אוועק גיין מיט קללות'.

ביאור ענין הברכות שבפרשת בחוקותי

בפסוק בתחילת פרשת בחוקותי נאמר (ויקרא כו, ג-ד), **אם** בחוקותי תלכו **ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו. התורה האריכה בברכות הרבה שזכו לו בני ישראל בשכר שיקימו את המצוות.**

והנה הברכות שנאמרו בתורה הם ברכות גשמיים, והשי"ת משפיע על בני ישראל הברכות לפי שיש לו רצון להשפיע ברכות של ענינים גשמיים על בני ישראל.

ויש להבין, דלכאורה יש בברכות אלו צד של נסיון גדול, כי על ידי ברכות אלו יבוא האדם ל'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך' (דברים ה, יד). ונמצא שעל ידי הברכות הגשמיים יש צד גדול של נסיון ומכשול. אם כן יש להבין למה השי"ת משפיע על בני ישראל השפע הגשמי, האם השי"ת מביא לבני ישראל דבר באופן שיוכלו להגיע לידי מכשול.

הלא כשהשי"ת משפיע ברכות על האדם, הוא משפיעו בשלימות ובתמידות שלא יוכלו לבא לידי מכשול, שהברכות לא יהיו שורש של צרות ושל פריקות עול,

ענין זה נוהג בכל מבוא ובכל דרך שהאדם מחפש כיצד ליהנות ולהצליח בכל האפשרויות כנגד התורה. בשמים יש חשבון מדוקדק, מה שנגזר על האדם שיהיה לו, אם יגיע לידו על פי דרך התורה, הרי שיזכה שיהיה באופן של 'וצוית את ברכתי'. אבל אם ינסה לקחת באופן שהיא נגד התורה אזי לא יהיה לו הנאה זו כי יקחו ממנו את ההנאה, לפי שלקח הנאה זו נגד רצון ה', ולבסוף לא ישאר בידו ענין זה, כי יקחו ממנו את ההנאה, ויקחו ממנו את ההנאה באופן של קללות וגלות. לא רק שיקחו ממנו את ההנאה והחפץ, אלא שיקחו אותו ממנו מתוך קללות וצרות.

מצות שמיטה ויובל ניתנו לבני ישראל כדי שיבואו להכרה של 'כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי', שהאדם יחיה בתמידות עם ההרגש שאינו קבוע בעולם הזה, ושהרכוש שכבר יש לו בידו - גם זה אינו אצלו בקביעות. גם רכושו אינו נמצא אצלו בקביעות, וגם הוא בעצמו אינו נמצא בעולם הזה לנצח.

לבן רצון השי"ת היתה שלכלל ישראל תהיה מצוה והנהגה של שמיטה ויובלות.

חשבונות מי יזכה לברכה ולשמירה, ולפעמים גם הרשעים הם בכלל ברכה ושמירה.

על ברכות אלו נאמרה ההבטחה בתורה 'אם שמוע תשמע לקול ה' אלוֹקֶיךָ והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו', אזי יזכה האדם לשמירה מכל רע, אך שמירה זו תהיה בדרך נסתר, ולא יהיה ניכר שאדם זה זוכה לשמירה דווקא מחמת ברכת ה' על האדם, לפי שמוצאים גם רשעים שחיים את ימי חייהם בטוב ובנעימים.

הברכות של פרשת בחוקותי הם נס נגלה

הברכות שנאמרו בפרשת בחוקותי שונים הם, כי פרשה זו נאמרה בלשון רבים, וברכות אלו נאמרו על כל ישראל, 'אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם'. שבאופן שרוב כלל ישראל יקיימו תורה ומצוות, אזי יתקיימו כל הברכות שזכרו בפרשה על כל הכלל ישראל.

נס זה אינו נס נסתר, כשאומה שלימה ומדינה שלימה וארץ שלימה זוכים לברכה בברכות תמידים ומבעיים, זהו ענין שאינו נוהג בכל העולם.

שיבואו ל'ואמרת כלבכך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (שם יז).

הרמב"ן בפרשתן מבאר, שמצאנו כמה וכמה פרשיות בתורה שנאמר שם שכשילכו בני ישראל בדרך ה' אזי ישפיע השי"ת ברכות על בני ישראל.

ומבאר הרמב"ן, שבכל פרשיות התורה שנוכר שם שהשי"ת יתן ברכות על ישראל, נזכרו הברכות בלשון יחיד, כגון מה שנאמר (שמות טו, כו), 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוֹקֶיךָ והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך'. כל הפסוק נאמרה בלשון יחיד. אך בברכות בפרשתן נאמרו כל הברכות בלשון רבים.

זהו הנהגה מהשמים, שבשיחידים בבני ישראל, הצדיקים שמתנהגים בדרך התורה, משפיע עליהם השי"ת הברכה. היחידים האלו מתברכים והשי"ת שומרם, כענין מה שנאמר (במדבר ו, כד), 'יברכך ה' וישמרך'. הברכות האלו הם בדרך הטבע ונקראים ניסים נסתרים.

מאידך, אנו מוצאים שיש גם רשעים גמורים שזוכים לשמירה מהשי"ת, כי השי"ת יש לו

בני ישראל הוא בהנהגה למעלה מדרך הטבע, 'א אויסטערלישע הנהגה', הנהגה שאין במציאות אצל שום אומה ושום מדינה, כי אם בארץ ישראל עם הכלל ישראל, משום 'אם בחוקותי תלכו'.

דבר זה יראו בחוש דבר יום ביומו, שבני ישראל זוכים להנהגה של 'ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח). ודבר זה נראה בחוש מדי יום ביומו שבארץ ישראל זוכים לסייעתא דשמיא שלא זכו לו שום אומה ולשון, ועל ידי כן מרגישים שהשכינה שורה בישראל, והשכינה שורה בארץ ישראל, 'מ'שפיהרט די שכינה איז דא ביי אידען, ס'איז דא אין ארץ ישראל'.

זהו השמירה שהריבוי של ברכת ה' לא תהיה גרמא להגיע לידי מכשול שיתרחקו מדרך ה' משום 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוךך'.

זהו הצורה שכביכול העמיד שבאופן זה ודרך זו יחיו בני ישראל בארץ ישראל, 'דאס איז די צורה וואס כביכול האט אויסגעשטעלט אזוי זאל זיך דער כלל ישראל אויסלעבען אין ארץ ישראל', בצירוף שמירת השמיטה והיובל.

הסוף היה שבני ישראל הלכו בדרכים אחרות, 'ס'האט זיך אויסגעלאזט אבער ס'איז פארגאנגען

בשהיחיד מתברך ומצליח בכל עניו, כשמוצאים יחידים שזוכים לכך, הן מהצדיקים והן מאותם שאינם צדיקים זהו ענין אחד. אך זה שאומה שלימה תתברך בברכות טבעיים, עצם ענין זה זהו שלא כדרך הטבע.

יתכן מציאות שאדם אחד לא יבוא לידי חולי כל ימיו, בין אלפי אנשים ימצא מי שלעולם לא יבוא לידי חולי או שלעולם לא יבוא עוני, ולא יצטרך לבריות מעולם או שמעולם לא היו לו בזיונות. אבל מציאות זו שמדינה שלימה אינם באים לידי חולי, ואין מי שבא לידי עוני ואין מי שנשאר ללא פרנסה, ואין שם איש שבא לידי צער וחלישות הדעת, זהו מציאות שלא יתכן על פי הטבע, והיא נס נגלה, ואינו נס נסתר.

ומבאר הרמב"ן שזהו מה שנאמר בפרשתו, 'אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם', אזי ישפיע הש"ת ברכות על כל האומה ועל כל הכלל ישראל, וגם זה יהיה נס נגלה.

בשיזבו בני ישראל לנס נגלה, זהו השמירה שברכת ה' תחול עליהם בשלימות, שלא יבואו ל'ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', כי הנהגת ה' עם

ההרגש של 'כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי'. הם הרגישו קביעות בעולם הזה, הרגישו קביעות ברכוש, ודבר זה הביא את בני ישראל לעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, עד שבאו לחורבן הבית.

רצון התורה הוא, 'די תורה וויל', שיחיו על הלימוד שיש במצות שמיטין ויובלות, כי זה היה השורש שהביא לידי החורבן, וכמו שנאמר בפרשה. האדם צריך להבין ענין זה, שלא יוכל לקחת לעצמו שום הנאה ושום רכוש, האדם אינו יכול לקחת לו אפילו פרוטה אחת כנגד רצון השי"ת.

ההבדל בין תפיסה ללקיחה

אמנם נראה בקופיא שהרשות נתונה לקחת. אבל האמת היא שהרשות אינה נתונה לקחת. נותנים רשות לאדם 'לתפוס', 'מ'לאזמ' כאפען, אבל לא 'לקחת'.

ההבדל בין 'לקיחה' ל'תפיסה' היא, שכשתופסים צריכים לשלם, 'או מ'כאפט צאלט מען אָפ', שנפרעים מהאדם על כל מה שלקח. כשלוקחים, זהו בדרך נתינה, או מ'נעמט - איז געגעבען.

מה שהשי"ת נתן לאדם ברצון ה', זה נשאר בדרך נתינה, אבל מה

אויף גאנץ אנדערע דרכים, שבני ישראל הלכו בדרכים שבאו לעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, והיו צריכים לשלוח נביאים אחר נביאים להזהיר את בני ישראל על החורבן, ולא שמעו בני ישראל לקול הנביאים ובה עליהם החורבן.

חורבן זה התחיל כמו שנאמר בפרשתן על ידי מה שעזבו בני ישראל את שמירת השמיטין והיובלות, ובה 'צאו מדרך ה' שקבע הדרך והאופן כיצד יחיו בני ישראל בארץ ישראל.

דרך ומהלך החיים צריכה להיות באופן שישמכו על ברכת ה', לסמוך על דבר ה'. השי"ת ציווה שלא יעבדו בשנת השמיטה ושלא יעבדו בשנת היובל, ואז יהיה 'ציוותי את ברכתי', שילכו עם השי"ת ושישמכו על השי"ת. אבל בני ישראל לא היה להם האמונה החזקה ואת האומץ, 'די דרייסקייט', לסמוך על הבטחת וברכת השי"ת.

בני ישראל רצו לראות מזומנים, 'געלט האט מען געוואלט זעהן'. בני ישראל רצו לראות תבואה ופירות, ונכשלו במצות השמיטה.

על ידי זה שנכשלו ולא שמרו שמיטה, בזה נעשו קבועים ומחברים לארץ, ונאבדה מהם

ההצלחה שיש לאדם בעולם הזה, שידע שמה שנותנים לו, נותנים לו בתשואות חן. אבל מה שהאדם תופס בעצמו, הרי שלא ישאר ממנו מאומה והוא יצטרך להשיבו בדרך של צרות, שארץ ישראל תבקש להתפיים על הענין של השמיטין והיובלות שלא שמרו, אבל היכן יהיו בני ישראל 'ואתם בארץ אויביכם', שבני ישראל יהיו בגלות בין העמים.

שהאדם לוקח ותופס לעצמו שלא ברצון ה', ולקחה שלא ברצון ה' זהו תפיסה, 'אז מ'נעמט' שלא ברצון ה' איז געכאפט'. ההבדל והחילוק בין נתינה לתפיסה היא, מה שהאדם לוקח כשנותנים לו זהו מתוך כבוד וברכה, אבל מה שהאדם 'תופס', הרי שיקחו ממנו בדרך גלות ובדרך קללה. **דבר** זה נאמר על כל ענין. הן על עניני פרנסה, והן על כל עניני

נתיבות ישעיה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי לב
ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול חוצב
להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פרקי אבות תשפ"ג
פרק ה' משנה א-ג
שנה ה' • גליון ע"ט

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

חדש!
אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים
רח' שחל 5, בני ברק
טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

פרקי אבות פרק ה' משנה א'

**בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וּמָה תִּלְמוּד לְוֹמֵר,
וְהֵלֵא בְּמֵאֵמֶר אֶחָד יִכּוֹל לְהִכְרִיאֹת, אֲלֵא לְהַפְרֵעַ מִן
הַרְשָׁעִים שְׂמַאֲבִדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה
מֵאֲמֵרוֹת, וְלִיתֵן שֶׁכֶר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמַקְיָמִין אֶת
הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֵרוֹת**

- מה הנפקא מינה בכמה מאמרות
נברא העולם.

אלא להפרע מן הרשעים
שמאבדין את העולם
שנברא בעשרה מאמרות, בא
להודיענו רוע הרשעים שמאבדין
במעשיהם העולם, שהוא דבר
גדול, שנברא בעשרה מאמרות, וכי
מדת הדין עתידה ליפרע מהן, -
והיינו שעל ידי ענין זה נעשה כל חטא
חמור הרבה יותר, לפי שהעולם נברא
בעשרה מאמרות. וליתן שכר טוב
לצדיקים שמקיימין את העולם
שנברא בעשרה מאמרות - שלא
נברא העולם אלא לעשות בו הישר
בעיני ה', והעושים כן מקיימין
אותו.

פירוש הדברים כך הוא, הנה
השי"ת ברא את העולם
הזה, ותכלית בריאת העולם היתה
בשביל יצירת האדם, בכדי שיהיה לו

בעשרה מאמרות נברא העולם.
מבאר רבינו יונה:

מבראשית עד ויכולו כתוב תשעה
פעמים ויאמר - שקודם לכל עשיה
נאמר ויאמר, ובראשית מאמר הוא,
שנאמר (תהלים לג, ו), בדבר ה' שמים
נעשו, שאי אפשר שנבראו שמים
וארץ אלא במאמר. ומה תלמוד
לומר, והלא במאמר אחד יכול
להבראות. רצונו לומר מה בא
ללמדנו כשאמר כי בעשרה
מאמרות נברא העולם, או פירושו
מה תלמוד לומר שנברא בעשרה
מאמרות.

ביאור דבריו: יש שני ביאורים
בשאלת התנא בריש
משנתנו. פירוש אחד הוא שהתנא
שואל מה הטעם שהשי"ת ברא את
העולם בעשרה מאמרות ולא במאמר
אחד, ועוד פירוש הוא שהתנא שואל
למה נתפרש בתורה מספר המאמרים

והאים הם מביאים לידי אותו תכלית
הבריאה - שהוא קיום התורה
והמצוות ע"י בני ישראל.

אבל באמת אין לנו שום השגה
במה שנברא בעולם ומלואו
ומהו תפקיד כל דבר. אין לנו השגה
לשם מה ברא השי"ת את העולם
באופן שיש בו ימים גדולים עם מים
רבים וכל אשר בהם.

אין לנו השגה לשם מה נבראו,
שהרי גם אלמלא נבראו אותם
הימים הגדולים לא היה זה משנה
מאומה לגבי כלל ישראל, ולא היה
נגרם על ידי כן מיעוט של תורה
ומצוות אצלם.

כמו כן אנו רואים שיש בזמננו ריבוי
של חכמה חיצונית, עד
שהצליחו לעלות עד ללבנה, והרי גם
אם לא היה שייך לעלות ללבנה, לא
היה בזה מיעוט בלימוד התורה
והמצוות,

אמנם החכמה כיצד לעלות עד
ללבנה יש בזה חכמה גדולה
ונפלאה, אבל אין לנו השגה מה חסר
בחכמה זו כדי לקיים תורה ומצוות,
ולשם מה הביא הקב"ה חכמה זו
לעולם. וגם אין לנו השגה במה
שהשי"ת ברא בעולמו ריבוי גדול של
צבא השמים, הכוכבים לאלפי רכבות
ושאר צבא השמים.

מקום היכן לשהות. העולם הזה הוכן
כמקום לאדם, האדם הוא תכלית
הבריאה, אבל כשאין האדם נהג
כראוי, נמצא שכל העולם נברא על
חינם, שהרי לשם מה צריכים לכל
הבריאה אם לא בשביל האדם.

תכלית הבריאה לא היתה בכדי
שייבנו בנינים גדולים
במנהטן, לא לשם כך ברא השי"ת
את עולמו, וכמו כן השי"ת לא ברא
את העולם כדי שיהיה בו קאנטרי'ס
נאים שיהיה להיכן לנסוע ליהנות
שם, וגם לא כדי שיהיה עראפלאנען
טובים לנסוע מהכא להתם ומהתם
להכא.

תכלית בריאת העולם הוא שיהיה
עם שיאמינו בהשי"ת
ויקיימו תורה ומצוות, זהו תכלית כל
העולם. ומה שיש בעולם בנינים
גדולים במנהטן, אף שאין בהם צורך
כדי לקיים תורה ומצוות, שהרי היו
דורות לפנינו שהיו גדולים בתורה
ובמצוות הרבה יותר מאתנו, אף שלא
היה להם בדורם בנינים גדולים האלו
במנהטן, וגם לא היה להם קאנטרי'ס
ולא עראפלאנען, ומוכת מזה
שהדברים האלו אינם מוסיפים
בתכלית הבריאה, שיהיה על ידי זה
העם שיקיימו תורה ומצוות, אין הכי
נמו, אין לנו השגה בתכלית בריאת
דברים אלו בעולם, ומהו מטרתם

בריאת העולם ותכלית בריאת האדם - לבוא לאמונה בה', ולקיים מצוות ולעסוק בתורה.

בחור שיושב בישיבה ועוסק בתורה, ואינו יודע מה שנעשה בעולם, ואין לו שום ידיעה ממה שנעשה בעולם, ואינו יודע לנהוג בקאר ואין לו ידיעות במה שנעשה בממשלה, וגם אינו יודע כיצד נוסעים למנהטן וכדומה, כשבחור זה יושב בישיבה ולומד בהתמדה, ושוקד להבין דברי התום' והר"ן והרשב"א, בחור זה מקיים את תכלית העולם, ועבורו נברא העולם ועבורו קיים העולם, עבור בני ישראל שמקיימים תורה ומצוות וחיים מתוך אמונה, עבורם ובזכותם העולם עומד.

ואילו אותם הארכיטעקטען והמהנדסים והפיזיקאים הגדולים הבונים ומותרים פרויקטים גדולים, אילו היו כל אנשי העולם נהפכים להיות ארכיטעקטען ומהנדסים ופיזיקאים, היה כל העולם חרב, לפי שאין להשי"ת שום צורך להחיות את העולם עבורם, שכל תכלית בריאת וקיום העולם הוא שיהיו בני ישראל עובדים את ה', מאמינים בה' ומקיימים תורה ומצוות.

משום כן נברא העולם בעשרה מאמרות, שיהיה חשיבות

משום שאי לנו השגה בתכלית של חלקים גדולים של הבריאה, כמו כן אין לנו השגה במה שיש בנינים גדולים במנהטן, ובוודאי שיש חשבון מן השמים למה בונים בנינים נאים במנהטן, ולמה לא היה צריך לבנינים אלו לפני מאות שנים, וגם אין לנו השגה במה שרק בזמננו ירדה החכמה לעולם כיצד לעלות ללבנה ולא לפני אלפי שנים, כל הדברים הללו אין לנו שום השגה בהם.

אבל זאת יש לנו לדעת, כמו שמלמדנו התנא, שתכלית הבריאה אינה בשביל בנינים גדולים או משום חכמת העולם או שאר הענינים הנמצאים בעולם הזה, תכלית בריאת העולם אינה כדי שיראו את יופי העולם ואת חכמת העולם. וגם אין תכלית בריאת האדם להוציא לאור את חכמת העולם ואת יופי הבריאה, לא לתכלית זו ברא השי"ת את האדם.

זהו אחד מהנסיונות שעומדים בפנינו, חכמת העולם ויופי העולם הרי הם נסיון שלא ידמה האדם לומר שזהו תכלית העולם, שלשם כך נברא להיות חכם גדול בחכמת הארכיטקט או בחכמת הפיזיקא, שיוכל לבנות בנינים גדולים בעולם, זהו הנסיון הגדול של האדם, שלא ישכח מהו התכלית האמיתי של

אבן בשביל האנשים שחיים באופן כזה אין שום צורך בעולם. אלא העולם נברא לתכלית של כל אדם שמקיים תורה ומצוות, וכאשר חסר באדם קיום התורה והמצוות, נמצא שהעולם עומד בעבורו על חנינם, וזהו ענין של מחריב העולם, שהעולם עומד עבורו בחנינם.

אבל הצדיק, על ידי מעשיו הטובים נמצא שהעולם עומד בזכותו, ועל ידו נגרם שיהיה 'ישמח ה' במעשיו', שכאשר יש צדיקים בעולם שמקיימים תורה ומצוות, על ידי כן ישמח ה' במעשיו, שיש להשי"ת נחת רוח כמה שברא את העולם הזה, שהוא שמח בבריאת העולם, לפי שהעולם קיים לתכלית שלשמו נברא העולם הזה.

לפי שהעולם נברא בעשרה מאמרות ולא במאמר אחד, על ידי כן יזכה לשכר עד אין קץ, לפי שעל ידי מאמר השי"ת, על ידי שהיו עשרה מאמרות, בזה יש חשיבות גדולה לבריאה. ועל ידי שהוא מקיים את העולם החשוב, יזכה לשכר עד אין קץ.

לבריאת העולם, שעל ידי שהבריאה נעשה בעשרה מאמרות, בזה יש חשיבות לבריאה. וכאשר האדם אינו מקיים תורה ומצוות ואין לו אמונה בה', נמצא שהוא גורם שהבריאה - שהיא דבר כ"כ חשוב - היתה לחינם.

אדם כזה לוקח דבר חשוב שנברא בעשרה מאמרות וגורם שיהיה לחינם, לפי שעל ידי הנהגתו הוא מראה שמהלך חייו הוא עם המחשבה שתכלית בריאת העולם הוא עבור חכמת העולם ויופי העולם וההנאות שיכול האדם לקבל בעולם הזה.

נמצא שהוא חי מתוך מהלך של שקר בעולם הזה, ולשיטתו נברא העולם בחנינם, שהרי בשביל כל הדברים הללו לא ברא השי"ת את העולם.

על ידי הנהגתו נמצא שהוא מחריב את העולם, וכשאומרים 'מחריב' - אין הכוונה שהעולם נעשה חרב כפשוטו, אלא שעל ידי הנהגתו הוא מכריז שאין תכלית בקיום העולם, שעל פי מהלך חייו עומד העולם ללא שום צורך, והוא מכחיש את הצורך של בריאת העולם.

פרק ה' משנה ב - ג

עֲשֶׂה דורות מאדם ועד נח, להודיע פמה ארך אפים
לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא
עליהם את מי המבול

עֲשֶׂה דורות מנח ועד אברהם, להודיע פמה ארך
אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד
שכא אברהם אבינו וקבל שבר בלם

מצפה שישובו לפניו בתשובה, והוא מתחנן כביכול שישובו בתשובה, ומשום כן יש מציאות שהרשע מצליח במעשיו, לפי שהוא ארך אפים.

בדרך דוגמא: האדם רואה שבלילה נכשל ודיבר לשון הרע, ובבוקר הוא קם בכריאות הגוף כמו שהיה אתמול, ויש לו לאכול כמו אתמול, ולא חסר לו מאומה, אף שאין האדם דומה לאדם של יום האתמול, שהרי אתמול כשקם משנתו עדיין לא היה לו חטא לשון הרע שהיה לו אתמול, הרי שאתמול היה בדרגת צדיק יותר ממה שהוא היום, והיום כשקם משנתו הרי הוא רשע יותר גדול, ועל פי דין לא היה צריך לקבל את כל הטוב שהיה לו אתמול.

עֲשֶׂה דורות מאדם ועד נח. במשנה זו מפרש התנא כמה דורות היו מאדם ועד נח, ללמוד מזה עד כמה השי"ת הוא ארך אפים ואינו מעניש אל הרשעים, עד שיבוא זמן הפירעון, שהשי"ת המתין עשרה דורות עד המבול, אף שגם הדור הראשון כבר היה ראוי לעונש, לפי שהשי"ת הוא ארך אפים.

במעם הדבר מה שצריכים לדעת שהשי"ת הוא ארך אפים, יש בדבר שתי סיבות גדולות, סיבה אחת הוא, לפי שלפעמים האדם נכשל בחטא, והוא רואה שעל אף שהוא נכשל בחטא יש לו הצלחה בכל עניו, אל ילמד מזה שלא יענש על חטאיו, אלא ידע שהרי זה ממידת השי"ת שהוא ארך אפים, שהשי"ת

בני האדם ממידותיו של הקב"ה וילכו בדרכיו, וכמו שנאמר והלכת בדרכיו, ואחד ממידות הבורא הוא ארך אפים, והתנא בא להשמיענו עד כמה השי"ת הוא ארך אפים.

הנה בני אדם רגילים כשמכעיסים אותם, מי שאינו בעל מידות, תיכף כשהוא שומע שאחד מבקש לפגוע בו, הרי הוא משיב לו מיד על מעשיו, ומי שהוא בעל מידות, הרי הוא ממתין כחצי שעה או שעה עד שהוא משיב את מחרפו דבר, ומי שהוא בעל מידות יותר גדול, הרי הוא ממתין יום או שבוע.

אבל כשאחד פוגע באדם ויורד לחייו פעם בשבוע או פעם ביום, כדי שיהיה לאדם הכח שלא לענות לו ולא להשיב לו מאומה, לזה צריכים כוחות של מלאך, והתנא משמיענו מידתו של השי"ת, שבמשך עשרה דורות 'היו מכעיסין ובאין', שלא עבר יום שלא הכעיסו את השי"ת, ואעפ"כ המתין הקב"ה עשרה דורות.

העשרה דורות היו דורות ארוכים, שהשי"ת המתין למעלה מאלף שנה עד שהעניש את דור המבול, שכן המבול היה לאחר הסתלקותו של מתושלח, ומתושלח האריך ימים קרוב לאלף שנה, והוא לא נולד ביום בריאתו של אדם

כאשר האדם הזה רואה שאינו נענש מיד, יתכן שיבוא לדי מחשבה שאין שום חילוק אם דיבר לשון הרע או לא, שהכל אחד, שאתמול לא דיבר לשון הרע והיום דיבר לשון הרע, ואינו רואה שיש איזה ענין שהיום הוא מתקשה בו מה שלא היה לו אתמול, ועל ידי מחשבה זו יתיאש משמירת התורה והמצוות.

בנגד מחשבה זו משמיענו התנא שנדע שיש להשי"ת מידת ארך אפים, שהשי"ת אינו מעניש את האדם מיד, וגם לאחר החטא יש לו הצלחה כמו אתמול ואינו מעניש מיד את האדם, לפי שהשי"ת מצפה לתשובת האדם, ולכן אל יתרפה האדם משמירת תורה ומצוות בראותו הצלחת הרשע לכל הפחות כמו הצדיק ואולי יותר מהצדיק, וידע שבאמת הרשע ענוש יענש על כל מעשיו, ומה שעכשיו עדיין אינו נענש הרי זה משום שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו יש בו מידת ארך אפים, ומידה זו היא מי"ג מידותיו של השי"ת.

אבל אם חלילה אין שבים בתשובה, השי"ת גובה את שלו, אם בעולם הזה או בעולם הבא. **עוד** מעם יש במה שהשי"ת משמיענו שהשי"ת הוא ארך אפים, לפי שרצון הבורא הוא שילמדו

לבריאה האפשרות להתחיל מחדש, שנבנה העולם מחדש לאחר המבול על ידי בניו של נח.

אבל אז שוב היה הענין של 'מכעיסין ובאין', שלא הטיבו דרכיהם יותר ממה שהיה בדורות הראשונים, ולזה צריכים מידה יותר גדולה של ארך אפים, שכן העולם היה אז במצבה שכבר למדו את בני העולם שעל ידי החטא בא חורבן בעולם, שיוורד מבול, ואם כן יש ללמוד מזה לימוד כיצד להשמר מהחטא, אבל בכל הדורות מנח ועד אברהם לא למדו מאומה מכל מה שהיה, ואעפ"כ האריך השי"ת אפו והמתין עשרה דורות כאילו לא היה שום השתנות.

מזה יש ללמוד לימוד כיצד ללכת בדרכי הבורא, שהנהגה אנו רגילים שגם כשהאדם מאריך אפו ואינו משיב מאומה, אבל כשבא זמן הפירעון, לאחר מכן נותנים לשני עוד הזדמנות, אבל אם אין החוטא כנגד האדם מנצל את ההזדמנות, אין ממתנינים זמן רב עד לעונש השני, לפי שקודם שהענישו את החוטא יכול החוטא לחשוב שמה שאומרים שיענישוהו הרי זה לאו דוקא, אבל לאחר שמראים לו שאכן מקיימים מה שעשו, כשהוא שב לסורו אין

הראשון, אלא מאות שנים לאחריו, והמבול היה אלף ותרנ"ו שנה לאחר בריאת העולם, ובכל השנים הללו האריך השי"ת אפו ולא הענישם.

מזה יש לנו ללמוד באיזה אופן ללכת בדרכי ה', שהרי כל ימי חיינו אינו אפילו מאה שנה, הרי שאין שייך אצלנו כלל ללכת בדרכי ה' להאריך אף אלף שנה, ומי שמבקש לקיים והלכת בדרכיו, יש לו להאריך אף כנגד הפוגע בו במשך כל ימי חייו, שלא יכעס במשך כל ימי חייו, ובוה יקיים והלכת בדרכיו.

מה שהתנא משמיענו ענין זה גם במשנה ג', להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, במשנה זו משמיענו התנא עוד ענין, עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כולם. וענין זה לא נאמר לענין נח, אבל עיין יש להבין מה שהתנא שב וחוזר מידתו של הקב"ה שהוא ארך אפים.

ביאור הדבר בזה הוא, הנה כשהשי"ת האריך אפו מאדם ועד נח, האריך אפו למעלה מאלף שנה, אבל אז החריב השי"ת את העולם על ידי המבול, ואז התחיל הבריאה מחדש, שהשי"ת נתן

וכך יעבור עליו כל היום, ואם היה רק מידת ארך אפים היה בטל כל קיום התורה והמצוות.

משום כן צריכים למידת הדין, אלא שמידת הדין משולב יחד עם מידת ארך אפים.

רבינו יונה מבאר במשנה ב' מה שהתנא משמיענו מידתו של

השי"ת שהוא ארך אפים בביאור אחר: עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שבכל הדורות היו מכעיסין אותו עד שהביא עליהם את מי המבול. בא ללמדנו, כי כאשר אתה רואה בדורות שבין אדם הראשון לנת, שבולם הכעיסוהו במעשי ידיהם לרע להם, והאריך אפו כל אותם הדורות, ולסוף הביא עליהם את מי המבול, כי לא לעולם מאריך אפו. כן תחשוב בגלותינו, לבל תאמר, כמה ימים ושנים כי השיב חמתו מעל מלכות הרשעה ואנחנו בגלות, לעולם יאריך להם אפו כי ארך אפים הוא, וידוע תדע כי בסוף ישלם להם כפעלם וכמעשה ידיהם וינאלנו ויושיענו כי ארך אפים גדול הוא, - כשם שהאריך

ממתנים לו זמן רב כל כך, לפי שלמד שהנהגה הוא ברווקא.

אבל מידתו של השי"ת הוא, שאף שבני העולם לאחר דור המבול שכבר למדו שהשי"ת נפרע על החטא, והיו מכעיסין ובאין, אעפ"כ נשא השי"ת והאריך אפו באותה מידה ללא שינוי.

ומה שהשי"ת לכסוף גובה את החטא, שיש מידה למידת ארך אפים, לפי שצריכים גם למידת הדין בעולם, אבל אם לא יהיה מידת הדין בעולם ויהיה רק מידת ארך אפים, יגרום הדבר שלא יקיימו כלל תורה ומצוות, כי כיצד יתעורר האדם לקיים תורה ומצוות, שהרי לקיים תורה ומצוות הוא על ידי עמל גדול, והוא בא לאדם מתוך יגיעה, ואיזה דבר יביאהו לידי כך שיקיים האדם תורה ומצוות, שבבוקר יבקש האדם להאריך בשינה, ולא ישכים להתפלל שחרית, ואז יצטרך למהר באכילתו קודם שהוא יוצא להביא מרף לביתו, והרי יש בידו לישון עוד שעה ואז לקום בנחת ולגשת מיד לשולחן לאכול מאכלו בנחת, ואם לא ישאר לו זמן לכרך ברכת המזון, מה בכך,

כך למלא החסרונות. שאף שנח היה איש צדיק, אבל הוא לא מילא את חסרונות דורו, ולכן לא הגין על בני דורו.

וקבל שכר כולם. ואע"פ שכל אדם יש לו חלק בגן עדן וחלק בגיהנם, אם יזכה ישול חלקו בגן עדן ואם יתחייב בדינו ימלנו בגיהנם, מבואר בדברי רבינו יונה, שתיקף כשגולד האדם יש לו מוכן מקום בגן עדן ומקום בגיהנם, ולפי מעשיו יקבל או מקומו בגן עדן או מקומו בגיהנם, ואברהם אבינו זכה לקבל כל חלקיהם בגן עדן של כל בני העולם, ומעם הדבר הוא, אבל מאחר שכולם נצטוו לעשות טובה וזה אינו עושה, וחבירו מקיים צווי וצווי עצמו, מרת הדין נותנת שיטול חלקו וחלק חבירו בגן עדן, ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כולם. וזהו שנאמר (תהלים קיט, קכו), עת לעשות לה' הפרו תורתך, אם ראית דור שמתרשל מן התורה עסוק בה (ברכות סג).

ויש עוד מעם במה שנמל שכר כולם, כי לפי רעת בני העולם, כך גדל נסיונו של הצדיק, שבזמן שכל בני הישיבה מכלים את זמנם לריק, יושב לו בחור בבית המדרש ולומד, בזמן זה הנסיון שלא ללמוד הוא

אפו עשרה דורות מאדם ועד נח, למעלה מאלף שנה. אך באחרית הימים פוקד עונות ראשונים ומהר יקדמונו רחמיו כי דלינו מאד.

ובמשנה ג' מכאר רבינו יונה: עשרה דורות מנח ועד אברהם. ואמרו רז"ל (עי' מדרש הגדול לפ' נח ט, כח) כשמת נח היה אברהם אבינו בן נ"ח שנים, - ואם כן יש להבין מה הכוונה עשרה דורות מנח ועד אברהם, מאחר שנח ואברהם היו באותו הדור כמשך נ"ח שנה, ומכאר רבינו יונה, כשתמנה התולדות תמצא עשרה דורות ביניהם, כי אע"פ שנה האריך ימים, עשרה דורות הם נחשבים.

להודיע כמה ארך אפים לפניו שבכל הדורות היו מבעיסין אותו עד שבא אברהם אבינו. מכאר רבינו יונה, ולא אמר בכאן עד שנפרע מהן כמו שהזכיר בדור המבול, כי אברהם אבינו מילא כל החסרונות, ועשה טובות כנגד כל רעתם, ועל ידי כן הצילים מן הפורענות, שאברהם אבינו השקיע כוחות מרובים בעבודת ה', יותר ממה שאדם רגיל משקיע, ועל ידי כן תיקן כל מעשיהם הרעים והצילים על ידי כן, אך נח לא היה יכול להצילם, כי לא היה צדיק כל

הרבה יותר, ומשום כן כשלומד נוטל שכר כנגד כולם, לפי שמעשה זה חשוב הרבה יותר, מחמת מעשה האחרים שמקשים עליו את עבודת השי"ת.

רבינו יונה מבאר שאברהם אבינו קיבל בפועל חלק יותר גדול בגן עדן, שקיבל את חלקם, לפי שאברהם אבינו עבר עבודתו גם כנגד חלקם.

גליון זה נתנדב לטובת רפואתו השלימה של
כ"ק מרן האדמו"ר מקאסוב שליט"א
מוותיקי תלמידי מרן ראש הישיבה זי"ע
ויהי רצון מלפני שוכן מרומים
שישלח רפואה שלימה במהרה
לכ"ק מרן רבי שרגא פייוויש בן מלכה שליט"א
ובזכות לימוד התורה והפצתה
תעמוד לו לזכות ולרחמים ולרפו"ש בקרוב בתושחו"י,
אכ"ר